

**Een archeologisch inventariserend
onderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en boringen aan de
Vossenpassenweg te Ingen, gemeente
Buren (Gld.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2003-13

Groningen
28 mei 2003
ISSN 1574-6887





Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

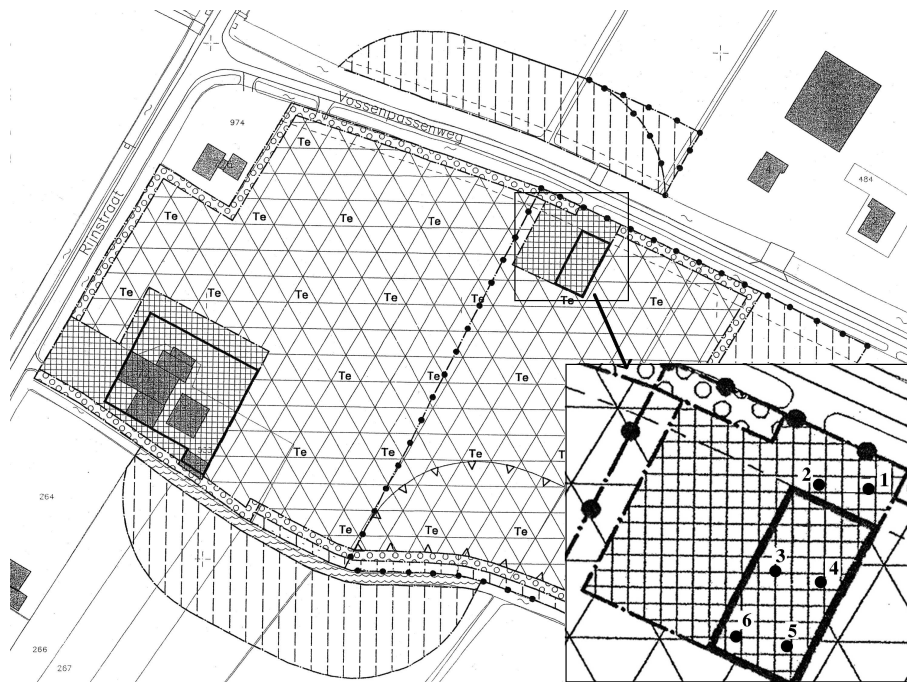
Provincie	Gelderland
Gemeente	Lienden
Plaats	Ingen
Toponiem	Vossenpassenweg
Kaartblad	39D
Coördinaten	162.200/442.500
Type bodem	Poldervaaggrond
Geomorfologie	Komklei

1.2 Aanleiding voor het onderzoek

In opdracht van dhr. G.D. Sijll heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv), in de persoon van dr. H. Buitenhuis, een archeologisch inventariserend onderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en boringen uitgevoerd op een terrein aan de Vossenpassenweg te Ingen. Op het terrein wordt een kantoor/receptiegebouw gebouwd.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het terrein, met een oppervlak van ca. 0,5 hectare, bevindt zich ten noorden van het dorp Ingen, gemeente Buren (afb. 1 en 2). Het onderzochte terrein bestaat uit lichtgolvend grasland.



Afbeelding 2 Het terrein aan de Vossenpassenweg met in detail de locatie van de boorpunten. Kaart: H. Buitenhuis.

1.4 Doel van het onderzoek

Voor dit onderzoek zijn de volgende doelen geformuleerd:

- 1 Het controleren en vaststellen van de archeologische waarde van het terrein;
- 2 Het formuleren van een aanbeveling met betrekking tot de noodzaak en omvang van eventueel verder archeologisch onderzoek.

1.5 Geoarcheologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog. Het terrein is iets ten zuiden van de Nederrijn gelegen en wordt op de bodemkaart van het gebied (De Bakker & Edelman-Vlam 1976) aangegeven als 'poldervaaggrond'. Deze gronden, ook wel bekend onder de naam 'komgronden', zijn ontstaan door kalkloze kleiafzettingen in lager gelegen gebieden op pleistocene zanden. Bodemvorming op deze klei is slechts gering. Typerend voor de kleiafzettingen is het verschijnsel 'gley', waarbij er gevlektheid in de klei optreedt door ijzerverplaatsing in de bodem. Dit verschijnsel treedt vooral op in waterverzadigde afzettingen. De klei(komgrond)afzetting behoort tot de Formatie van Echteld en wordt gedateerd in de periode van 2700 v. Chr. tot 1900 n. Chr. (Berendsen & Stouthamer 2001, appendix 3:77). Tijdens de afzettingsfase is het mogelijk dat er periodes van rust zijn geweest, waarbij er geen overspoelingen hebben plaatsgevonden. In deze tussenperiodes heeft zich vegetatie kunnen ontwikkelen aan het oppervlak. Dit is te zien als donkere, humusrijke (lak)lagen in de klei. Menselijke activiteiten kunnen zich hebben afgespeeld op de top van het pleistocene zand en/of op de laklagen.

De hoge archeologische verwachtingswaarde van het gebied wordt geïllustreerd door de verspreiding van archeologische vondsten (bron: Archis; afb. 3). Op de noordoever van de Nederrijn zijn op de daarbestaande stroomrug zeer veel archeologische vondstmeldingen bekend. Ook op de zuidoever is duidelijk te zien dat de archeologische vondsten zich vooral concentreren op en naast de oeverwal die van Kesteren via Lienden naar Ingen loopt. Tussen deze oeverwal en de stroomgeul van de Nederrijn is het aantal vondstmeldingen veel geringer.

Er zijn uit de directe omgeving van het onderzoeksterrein vijf vondstmeldingen bekend:¹

- 1 17619, 39EZ,322: aardewerk uit de Vroege en Late Middeleeuwen
- 2 1685, 39EZ,290: aardewerk
- 3 1689, 39EZ,284: Merovingisch (vroegmiddeleeuws) aardewerk
- 4 11112, 39EZ,223: laatmiddeleeuws aardewerk
- 5 17620, 39EZ,323: aardewerk uit de Nieuwe Tijd.

Iets zuidelijker, uit het centrum van Ingen op de oude oeverwal, zijn veel meer vondstmeldingen bekend. Het zijn vondsten die alle dateren uit de Romeinse Tijd, Vroege en Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (zie tabel 1). Er zijn geen vondsten geregistreerd uit de periodes vóór de Romeinse Tijd.

1.6 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn, in samenwerking met het Centraal Bodemkundig Bureau (CBB), op het onderzoeksterrein in totaal zes boringen gezet ten behoeve van de archeologie en milieuonderzoek. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai, afstand en de onderlinge boorafstand bedroegen respectievelijk 18 en 25 meter.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 10 cm en een zuigerboor voor de diepere, natte zandafzettingen. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was beperkt.

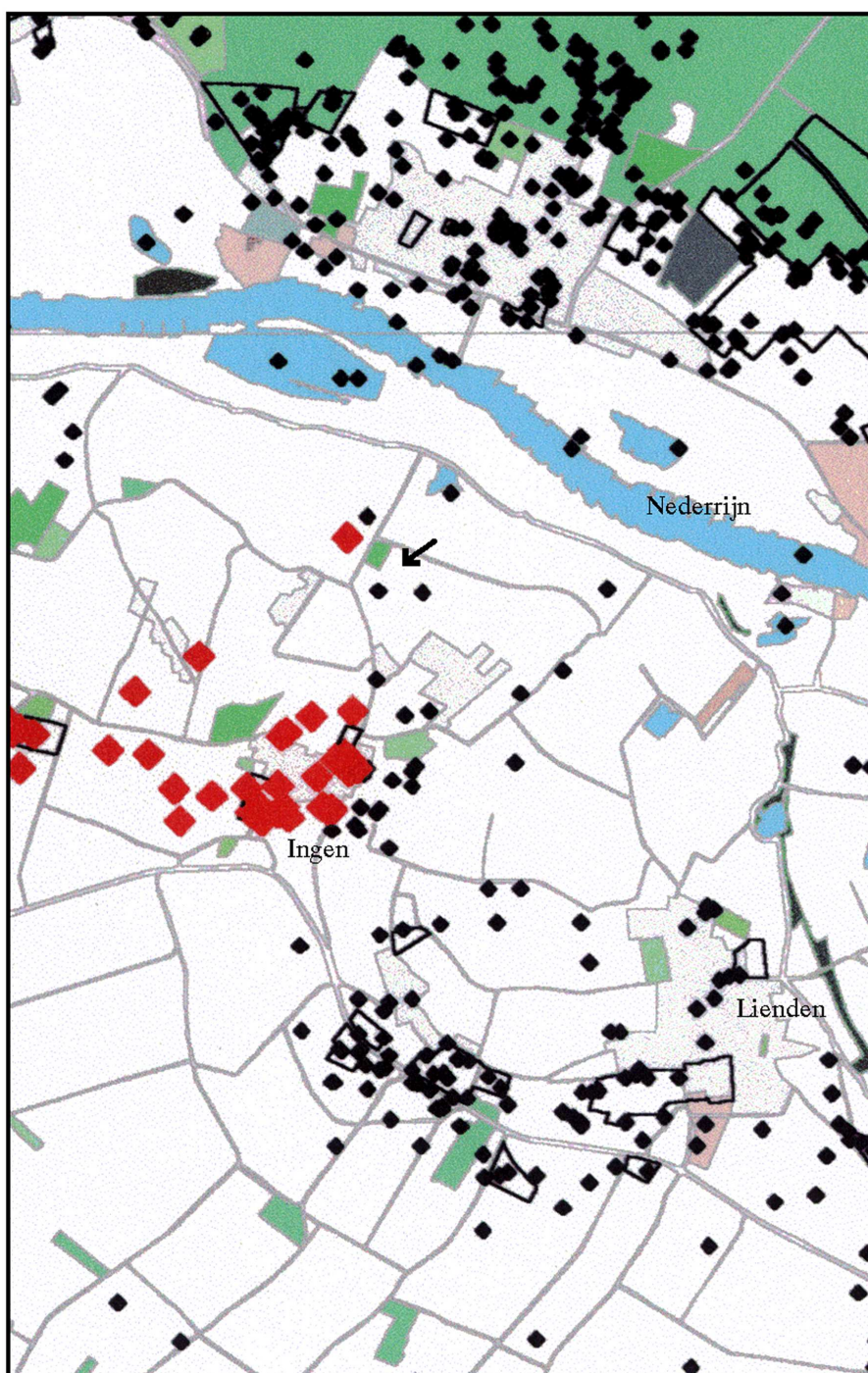
2 Resultaten

2.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw bestaat, van onder naar boven, uit (zie bijlage 1 en afb. 4):

- 1 tot 100–70 cm beneden maaiveld, pleistocene fluvioperiglaciale (smeltwater) zandafzetting met veel zeer fijn grind;

¹Bron: Archis



Afbeelding 3 Verspreiding van de vondstmeldingen in rood in de wijdere omgeving. Het onderzoeksgebied ligt bij de pijl. Bron: Archis

Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800–5300 v. Chr.
Neolithicum	5300–2000 v. Chr.
Bronstijd	2000–800 v. Chr.
IJzertijd	800–12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr.–450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450–1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050–1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden

Tabel 1 Vereenvoudigde archeologische tijdschaal.

- 2 tot 40 cm beneden maaiveld, klei, soms licht zandig, ijzerrijk met veel gley;
- 3 tot maaiveld, licht zandige klei, weinig tot matig humeus. De top van deze laag bestaat uit de graszone.

De overgang van het pleistocene zand naar klei is vrij scherp. Er zijn op het onderzochte terrein geen aanwijzingen gevonden voor een oude bodem. De bovenste 40–50 cm bestaat uit de ploegzone.

2.2 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Ook bij de oppervlaktekartering zijn geen archeologische resten aangetroffen.

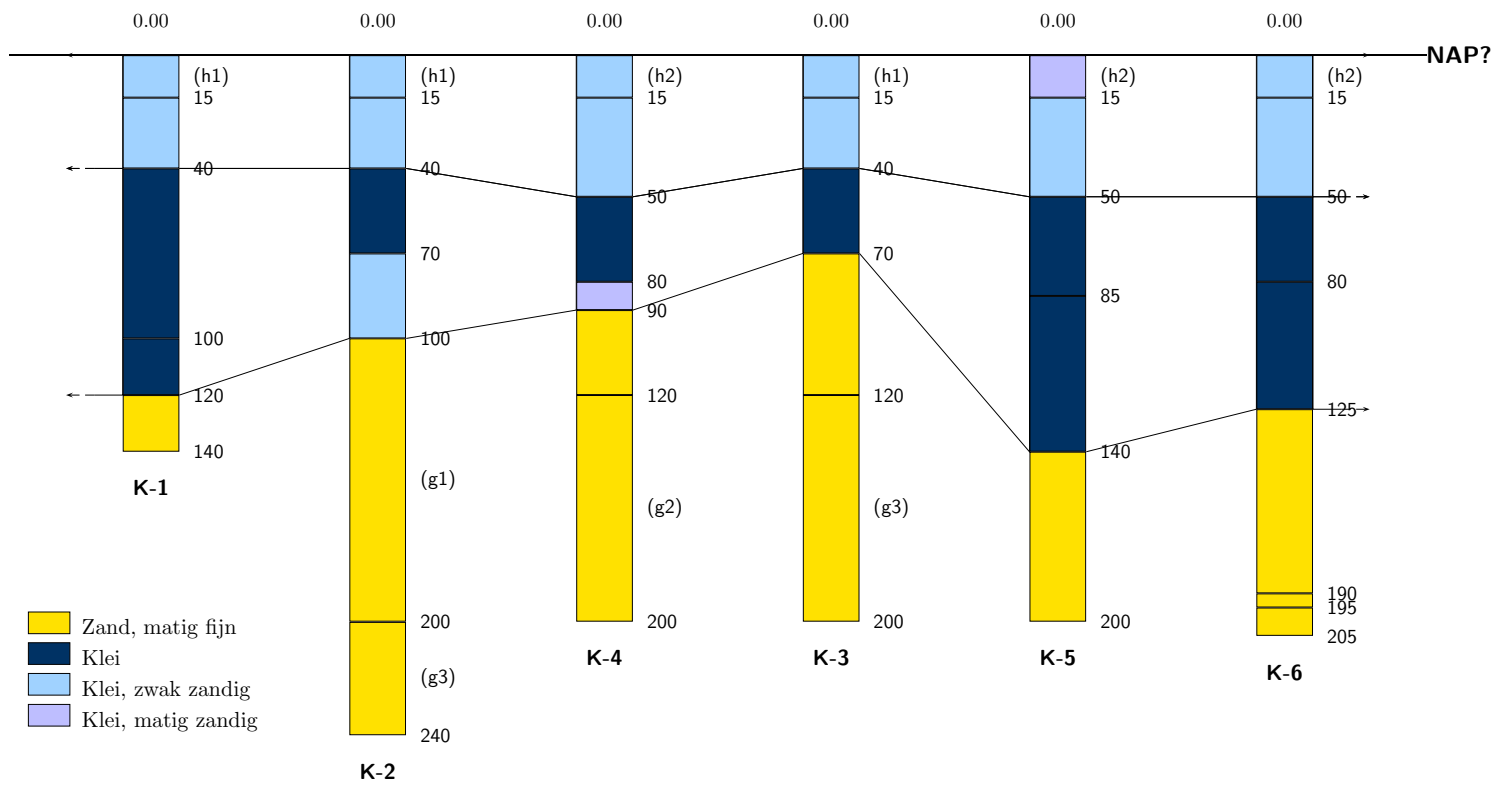
3 Conclusies

De bodemopbouw is over het terrein in grote mate gelijk. Op het fluvioperiglaciale pleistocene zand (Formatie van Kreftenheye) heeft zich klei afgezet, waarbij de oude bodem van het zand is verdwenen. In de kleiafzetting (Formatie van Echteld, voorheen de Betuwe Formatie) hebben zich geen laklagen gevormd. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. De conclusie is dan ook dat het zeer onwaarschijnlijk is om op het terrein resten van menselijke activiteiten uit het verleden *insitu* aan te treffen. De archeologische verwachtingswaarde kan naar beneden bijgesteld worden.

4 Aanbeveling

Op grond van de conclusie kan gesteld worden, dat er geen archeologische resten op het terrein zijn te verwachten. De bovenste 50 cm bestaat uit een ploegzone, waarin geen archeologica valt te verwachten. De kleiafzetting geeft geen indicatie van rustperiodes (laklagen) en ook de bovenkant van het pleistocene zand heeft geen intacte bodem heeft. De aanbeveling is het terrein voor de geplande bouwactiviteiten vrij te geven.

Afbeelding 4 Boorkolommen met lithologie. Tekening: H. Buienhuis.



Literatuur

Bakker, H. de & A.W. Edelman-Vlam, 1976. *De Nederlandse bodem in kleur*. Wageningen.

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.

Bijlage 1 Boorstaten

boring	diepte (cm.)	lithologie	extra	grens	kleur	opmerkingen
1	15	klei, zwak zandig	zwak humeus	geleidelijk	grijsbruin	bouwvoor
	40	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	100	klei		geleidelijk	bruin	
	120	klei		scherp	grijs	
	140	zand, matig fijn				
	15	klei, zwak zandig	zwak humeus	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	40	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	70	klei		geleidelijk	grijsbruin	
	100	klei, zwak zandig		scherp	grijs	
	200	zand, matig fijn		geleidelijk	bruingrijs	
2	240	zand, matig fijn	zwak grindig		grijs	grondwater op 120 cm, matig grof zand
	15	klei, zwak zandig	sterk grindig	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	40	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	70	klei		scherp	grijsbruin	
	100	klei, zwak zandig		geleidelijk	grijs	
	200	zand, matig fijn			bruingrijs	grondwater op 140 cm, matig grof zand
	240	zand, matig fijn	sterk grindig		grijs	matig ijzerrijk
3	15	klei, zwak zandig	zwak humeus	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	40	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	70	klei		scherp	grijsbruin	
	120	zand, matig fijn			lichtbruingrijs	
	200	zand, matig fijn			grijs	
	15	klei, zwak zandig	sterk grindig	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	50	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	80	klei		geleidelijk	grijsbruin	
	90	klei, matig zandig		scherp	grijsbruin	
	120	zand, matig fijn		geleidelijk	bruingrijs	
4	200	zand, matig fijn	matig grindig		grijs	zwak ijzerrijk
	15	klei, matig zandig	matig humeus	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	50	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	85	klei		geleidelijk	lichtbruin	
	140	klei		scherp	grijsbruin	
	200	zand, matig fijn			grijs	
5	15	klei, matig zandig	matig humeus	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	50	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	85	klei		geleidelijk	lichtbruin	
	140	klei		scherp	grijsbruin	
	200	zand, matig fijn			grijs	
	15	klei, zwak zandig	matig humeus	geleidelijk	donkerbruin	bouwvoor
	50	klei, zwak zandig		geleidelijk	bruin	
	80	klei		geleidelijk	bruin	
	125	klei		scherp	bruingrijs	
	190	zand, matig fijn		geleidelijk	grijs	
6	195	zand, matig fijn		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten, vegetatiehorizont
	205	zand, matig fijn			grijs	